

LEGES NOVELLAE

AD THEODOSIANVM

PERTINENTES

EDIDIT

ADIVTORE TH. MOMMSENO

PAVLVS M. MEYER

BEROLINI

APVD WEIDMANNOS

MDCCCXV

CONSPECTVS OPERIS

	pag.
Conspectus subsidiorum et explicatio signorum	VI
PROLEGOMENA IN LEGES NOVELLAS AD THEODOSIANVM PERTINENTES	
Cap. I. De singulis legum novellarum syllogis	XI
Cap. II. Codices corporis Maioriani (primae syllogae)	XXV
Cap. III. Codices Breviarii (alterius syllogae)	XXXI
Cap. IV. Codices tertiae syllogae	XLIII
Cap. V. Excerpta. Breviarii epitomae. Varia	LV
I. Ex syllogis Orientalibus excerpta	
II. Ex syllogis Occidentalibus excerpta	
III. Breviarii Alariciani epitomae	LXI
IV. Breviarii minora	LXIII
V. Libri latentes vel deperditi	
Cap. VI. Legum novellarum editiones et apparatus	LXV
Cap. VII. Crisis legum novellarum	LXXVII
A. Leges novellae Theodosii II. Valentini III. Maioriani (1—6)	
B. Leges novellae Marciani et reliqua per Alaricianos solos servata	LXXXIX
C. Leges novellae Anthemii	XC
Cap. VIII. Constitutionum acceptores et tempora locique	XCI
I. Constitutionum acceptores	
II. Constitutionum tempora et loci	XCVI
—————	
I. CORPVS LEGVM NOVELLARVM <i>THEODOSII II. VALENTINIANI III. MAIORIANI</i> IN OCCIDENTE A MAIORIANO CONDITVM	1
II. LEGVM NOVELLARVM <i>MARCIANI</i> IN ORIENTE PROMVLGATARVM QVAE IN BREVIARIVM ALARICIANVM RECEPTAE SVNT	179
III. AVCTARIVM LEGES NOVELLAS EXTRAVAGANTES CONTINENS <i>SEVERI ET ANTHEMII</i>	197
—————	
Index titulorum	209
Corrigenda et Addenda ad vol. I et II	213

CAPVT ALTERVM.

CODICES CORPORIS MAIORIANI (PRIMAE SYLLOGAE).

Syllogae primariae exemplaria extant duo et re et forma plane diversa, scilicet codex fere integer Vaticanus lat. 7277 (*T*) et schedarum duarum a Cuiacio inventarum atque editarum, quae fragmenta minora continebant, apographa Pithoeana.

Vaticanus lat. 7277 (= Haenel, nov. const. 1: Vaticano-Ottobonianus, olim Iosephi *T* Garampii) scriptus est saec. IX litteris minusculis, ut folii 1^v scripturae specimen apud Amaduntium (*Leges Novellae V anecdotae*, Romae 1767, p. XIX) docet. Originem unde traxerit quamquam testem nullum habemus, tamen et archetypum et ipsum in Gallia scriptos esse vel inde colligi potest, quod praeter Novellas non continet nisi legem R. Burgundionum sub titulo 'legis Romanae' Gaiumque Alaricianum. Fuit praeterea inter Christinae Suecorum reginae libros, quorum plerosque et gravissimos inde ab anno 1650 ab Isaacio Vossio in Gallia acquisitos esse novimus (cf. Blume, *Rer Italicum III* [1890] p. 55sq.). Sed certiora non constant. Reperiuntur autem in primi folii lacerati recta bibliothecarum litterae quae sequuntur: *Ag. VI* (numero *VI* virgula expuncto) — 25 (item expunct.) — 327 — *S. X. 20* (expunct.) — *E. 6. 3* — 7277. Quorum signorum ultimum cum interpretatione non egeat, litteras *S. X. 20* ad bibliothecam Ottobonianam spectare Henricus Brenemannus (in *Epistola ad Hadrianum Relandum de consuebus quorum in Pandectis fit mentio data* . . . [Traiecti Batavorum 1715]) testatur, qui de codice nostro post alia haec scribit: 'Relatus autem est in indice splendidissimae illius bibliothecae' (sc. Ottoboniana) 'sub litera S. X. 20'. Siglum porro *E. 6. 3* (sic legendum est) pertinere ad Iosephi Garampii bibliothecam Haenelii (nov. const. p. III) adnotat. Praecedentium litterarum vim pro certo explicare non possum, sed ex laterculo in adnotatione¹⁾ subiecto, quo nonnullorum Vaticanae bibliothecae librorum numeros examinatos proposui, conicere licet in Christinae reginae bibliotheca codici nostro numerum fuisse 327. Signo *Ag. VI* nostrum antea in eadem fuisse bibliotheca docemur, in qua Vaticanus reg. 1023 (*Ag. VII* signatus¹⁾) fuit. — Mortuis Christina

¹⁾

<i>Numeri Vaticanae bibliothecae</i>	<i>Numeri vel inscriptiones librorum a Christina regina adquiretorum</i>	<i>Numeri bibliothecae reginae</i>	<i>Numeri bibliothecae reginae in Vaticanum translatae qui fuerunt Montfauconii temporibus</i>	<i>Numeri bibliothecae Ottoboniana</i>
Vat. reg. 158	'numero 12 N(on) Pet(avian) 1656 Bourdelot'		1441 (cf. Montf. Bibl. I p. 46)	
— 520 (cod. miscellan.)	Petri Danielis et A. Petavii nomina inscripta sunt	184	numerum 184 notat Montf. Bibl. I p. 93	
— 846	A. Petavii nomen inscriptum est	320 (sic)	1170 (cf. Montf. I p. 38. 93)	
— 852	'numero 116 No(n) P(eta)viano 1656'		1168 (cf. Montf. I p. 38)	

regina et Azzolino, quem heredem instituerat, bibliotheca a. 1689 Petro Ottobonio cardinali vendita est (cf. *Mémoires concernant Christine reine de Suède* [Arckenholts], I [1751] p. 267 sqq. II p. 322 sqq.). Qui pontifex maximus renuntiatus adscito nomine Alexan-

Numeri Vaticanae bibliothecae	Numeri vel inscriptiones librorum a regina adquisitorum	Numeri bibl. reginae	Numeri bibl. reginae in Vaticanum translatae qui fuerunt Montfauconii temporibus	Num. bibl. Otto- bonianae	Num. bibl. Garam- pianae
Vat. reg. 857	A. Petavii nomen inscrip- tum est		1171 (cf. Montf. I p. 38. 93)		
— 886	A. Petavii nomen inscrip- tum est		1166 (cf. Montf. I p. 38. 93)		
— 982	A. Petavii librum fuisse Montf. I p. 70 dicit	244	numerum 244 notat Montf. I p. 19. 70	X. 49 (?)	
— 991	A. Petavii nomen inscrip- tum est	320 (sic)	1175 (cf. Montf. I p. 39. 93)		
— 992	'numero 109 no(n) Pet. 1656'		1525		
— 1023 (= Z)	Ag. VII — 'numero 115 N. P. 1656'	197	1169 (cf. Montf. I p. 38)		
— 1024	'numero 124/1656 N. Pet.' (errore Montf. I p. 93 librum inter Petavianos refert)		1176 (cf. Montf. I p. 39. 93)		
— 1048	H 35 — Petri Danielis et A. Peta- vii nomina inscripta sunt	373	numerum 373 notat Montf. I p. 22. 93		
— 1049	'numero CXXV non Pet.' (errore Montf. I p. 93 librum inter Petavianos refert)	371	numerum 371 notat Montf. I p. 22. 93		
— 1050	A. Petavii nomen in- scriptum est	379	numerum 379 notat Montf. I p. 22. 93		
— 1124	A. Petavii librum fuisse Montf. I p. 93 dicit	376	numerum 376 notat Montf. I p. 22. 93	XI. 33 (?)	
— 1128	A. Petavii nomen inscriptum est	377	numerum 377 notat Montf. I p. 22. 93		
— 1283		481	numerum 481 notat Montf. I p. 24		
— 1873		369	numerum 369 notat Montf. I p. 22		
Ottob. 2225 (antea 3025)	V (?) 36 — 'numero 114 no(n) P(eta- viano) 1656' (errore Montf. I p. 93 librum inter Petavianos refert)	'Ex Biblio- theca Serenis- simae Reginae Num. 378'	numerum 378 notat Montf. I p. 22. 93	'cod. 7 Ottob.' — S. X. 11 (cf. Montf. I p. 189)	
Vat. 1321		428		S. 8	
— 7277 (= F)	Ag. VI — 25	327		S. X. 20 (cf. Montf. I p. 187 A)	E. 6. 3

Signum *Ab*: IV cod. 30, quod chartae inter involucrum pristinum et codicem ipsum interpositae inscriptum esse Haenelius (l. I. p. III) commemorat, hodie et involucre et charta sublati deficit; ad quam bibliothecam pertinuerit dici non potest.

dri VIII. postquam a. 1690 maximam librorum illorum partem in Vaticanum sub nuncupatione Alexandrinae bibliothecae transtulit, librum nostrum et 99 alios codices selectos in domestica sua bibliotheca, scilicet Ottoboniana, retinuit. Ubi a. 1711 a Brenemanno inspectus a. circiter 1741, quo Ottoboniana a Benedicto XIV. empta Vaticanae attributa est, iam non erat (cf. Amadutius *l. l.* p. XVIII. XXVI). Sed quando et a quo distractus fuerit, omnino non constat. Certum autem est postea librum fuisse Constantini Ruggieri, qui et Zirardino per aliquot annos eum commodavit et paulo antequam a. 1763 moreretur Amadutio donavit (cf. Haenel *l. l.* p. VII). Cuius ex manibus in Iosephi Garampii bibliothecam transiit (Amadutius *l. l.* LXXIII). Post obitum eius cum Romae ceteris cum Garampianis diu latuisset, inter a. 1815 et 1824 in Vaticanum rediit (Blume, *Iter Italicum II* p. 234), ubi ab Haenelio denuo in lucem protractus est. — Involucro reginae Christinae et Ottoboniana bibliothecae insignia ferenti, quod Haenelius descripsit (*l. l.* p. III), Gregorio XVI. pontifice (1831—1846) novum substitutum est, quod huius pontificis et Lambruschinii cardinalis bibliothecae Vaticanae praefecti insignia exhibet atque numerum Vat. lat. 7277.

Codex ex archetypo descriptus, qui habet locis quinque (omissis nov. Theod. 1, 31/32 ab *inveitissimo* usque ad 3, 86/87 *quae insatiabili* — nov. Valent. 1, 2 parte extrema usque ad 2, 4, 12 *storaci* — Valent. 6, 3 — 15 et 16 — 34) et mutilus erat in Novellarum fine post nov. Maioriani 7, 2 *ac vi*], ex 128 foliis constat; quaterniones numerati sunt litteris Romanis. Perierunt folia duo, quaternionis A folium alterum (in quo periit legis R. Burgund. index capitum inde a capite XV) et quat. D folium primum (in quo interciderunt index titulorum legum novellarum Theodosii II. praeter rubricam primam et initium nov. Theod. 1). In quaternionis N folio septimo (= fol. 100) numerus ab eo omittitur, qui postea folia numeravit; folia igitur numeris 100—127 signata revera respondent foliis 101—128. Superant ergo quaternionum 16 (A—Q) folia 128 et quaternionis R folia duo. Quaternionis Q folium 8^r (f. 126^r) inde a versu septimo post nov. Maioriani 7, 2 *ac vi*] litteris vacat. — Folia 1—23^v legem Romanam Burgundionum continent, praemisso indice mutilo, cui praescribitur *Incipit capita* (sic) *de lege Romanae* (sic). Sequuntur leges novellae f. 23^v—126^r, quas excipiunt Gai Alariciani tituli L. II. VIII. VIII usque ad verba paragraphi 6 *aliena praesump*], quibus codex f. 126^v terminatur. Ad Novellas ipsas quod attinet, Theodosianae continentur fol. 23^v—68^v, Valentinianae finiunt f. 116^r, Maiorianae denique insunt foliis 116^r—126^r. Singulorum imperatorum constitutionibus praemittuntur indices, quos in capite primo (p. XIII sqq.) de corporis Maioriani neque minus editionis nostrae ordine disserentes tractavimus. In indice rubricis semper praescribuntur numeri, in contextu ad nov. Theod. 4 — 5 — 7 — 11 omisi posteriore manu (*I*²) adduntur.

Tres eiusdem aetatis manus discernuntur; manu prima scripta sunt f. 1—97 et f. 103^r inde a versu decimo usque ad f. 117: pagina versus 21 habet, versus litteras 36 ad 38 (f. 103^r versus 27 exhibet, versus 10—20 huius paginae litteras 56 ad 58 continent). Alteri manus forma quidem nitidiori et subtiliori, sed re negligentiori attribuenda sunt folia 98—103^r v. 9: versuum numerus non differt, versuum litterae ad sexagenas fere numerantur. Tertiae denique manus sunt f. 118—128: singulae paginae 30 versus continent, singuli versus 36 ad 40 litteras.

Qui codicem descripserunt librarii haud ita magna diligentia usi sunt. Satis autem diiudicari non potest, quid librariis tribuendum, quid ex archetypo descriptum sit, a quo maiores certe hiatus proficiscuntur. Hic illic dittographiae occurrunt; crebra sunt verba singula omissa interdum spatio vacuo relicto, crebriores litterae excisae. Saepissime verba inepte coniunguntur vel dividuntur adeoque corrumpuntur. Huius generis corruptelas utpote minoris momenti in apparatus non recepi; pleraque in Amadutianae editionis adnotationibus et praefatione (p. XXXII sqq.) allata invenies. Neque minus neglexi menda orthographica; plena enim orthographia est barbarismis vitiisque. Nihilominus librum quamquam multo recentiore Theodosiani integri codicibus *RV*, quorum orthographiam Mommseni editio repraesentat, ut est unicum corporis Maioriani exemplar fere integrum, in editione mea in orthographicis pariter atque in compendiis secutus sum, correctis scilicet falsis scripturis consultisque vetustioribus Breviarii libris *PM*. — Ad recensendum textum quantum valeat, in capite septimo explicabitur.

Restat ut de emendationibus et adnotationibus agam. Emendata autem quae sunt in codice nostro pleraque (Γ^b) redeunt ad ipsos librarios primitivam lectionem plerumque sanantes, raro corrumpentes, saepius falsis falsa substituentes (ut Theod. 26, 67, ubi Γ^b praebet *multa*, non *multos*, ut in apparatu scripsi — Valent. 3, 10 — 5, 18/19 — 8, 1, 2 — 12 inscr. — 12, 6 — Maiorian. 2, 46). Emendationes a librariis ipais alienae et recentiori aetati tribuendae in textu raro occurrunt (Γ^a), ut Theod. 1, 27 — 4, 35 — 22, 1, 9. Marginales autem adnotationes plurimae reperuntur diversis manibus scriptae, quarum una, eiusdem fortasse aetatis atque Γ^a , textum emendat; nam praeter rubricarum nov. Theod. 4 — 5 — 7 — 11 numeros omissos, quos addit, nonnullos locos corrigit. Reliquarum vero manuum notae in margine adscriptae nihil valent, quippe quae non sint nisi recentiorum criticorum observationes. Prima manus acceptoris, cui quaeque constitutio inscripta est, et alterius consulis nomina repetit. Aliae tres ad singulas novellas, exceptis eis, quae in Γ solo extant neque editae erant ante a. 1766/1767 (vide infra), adnotant, ubi impressae reperiantur in editionibus Cuiaciana altera a. 1586 (1.), Pithoeana cura Francisci Desmarés Parisiis a. 1689 denuo prodita (2.), denique in Gothofredi editione Lugdunensi anni 1665 et in Ritteri Lipsiensi anni 1743 (3.). Secunda manus ad Pithoeanam pertinens raro occurrit. Duo exempla afferre placet; ad nov. Theod. 8 notantur: (1.) *Cuiac. 552* — (2.) *p. 707* — (3.) *Ti. XV*; ad nov. Valent. 28: (1.) *Cuiac. 572* — (3.) *Inter Nov. Valen. tit. XIV sec. ed. Goth. inter Th. tit. XXXVII sec. ed. Ritter*. Qui Cuiacianae et Pithoeanae editionum laudatores fuerint cum incertum sit, tertiae manus auctorem Amadutium fuisse vel inde apparet, quod hic et in editionis suae adnotationibus Gothofredi neque minus Ritteri editionum numeros solos respicit.

Librum Γ primus Brenemannus a. 1711 examinavit, qui rubricas inscriptiones subscriptiones collatas atque quinque novellas ineditas descriptas publici iuris non fecit (Haenel *l. l.* p. VI not. 34). Neque magis Adamus Volsiniensis, cum paulo post codicem collatum a. 1719 moreretur, editionem, quam paraverat, perficere potuit (*l. l.* not. 37). Zirardus demum (*Imperatorum Theodosii Iunioris et Valentiniiani III. Novellae Leges cet., Faventiae 1766*) et Amadutius (*Leges Novellae V anecdotae imperatorum Theodosii Iunioris et Valentiniiani III. cet., Romae 1767*) eodem fere tempore codicis nostri partes commentariis instructas divulgaverunt, scilicet ille novellas omnino ineditas Theod. 15, 2 — 17, 2 — Valent. 1, 1 — 1, 2 — 2, 4 extr. et novellam Theod. 10, 2 magna ex parte anecdotam una cum indice titulorum, hic easdem novellas atque indicem additis variis lectionibus novellarum editarum, praeterea legem Romanam Burgundionum. Post quos Haenelius omnibus libri Γ novellis collatis a. 1844 novam editionem in lucem protulit. Ipse codicem a. 1901 Romae contuli.

*Schedae
Cuiacianae*

Schedas duas hodie deperditas, quae primae syllogae codicis fragmenta exhibuerunt, Cuiacius primus divulgavit in Observationum (nobis *Cui. [obs.]*) libro 16 (cf. *I. Cuiacii operum quae de iure fecit tomus quartus*, Parisiis 1577, p. 407 sq. = *I. Cuiacii operum priorum tomus tertius*, Neapoli 1758, p. 471 sq.). Cuius libri capiti 22 rubricam ferenti 'de non perpetuandis advocatis et de his constitutiones quaedam novae' tituli Valentiniiani 'de postulando' inscripti novellas duas inseruit. Nam praemissis his: 'inveni novellam Valentiniiani et Martiani Proponam eius novellae verba quae habeo; ea enim tantum habeo, quae lacera quaedam vetus scheda dedit, quae adglutinata erat involucro libri cuiusdam theologicici' primum novellae Valent. 2, 4 inscriptionem et textus principium dedit. Tum post alia pergens: 'his addam aliam constitutionem Valentiniiani nondum editam Et verba constitutionis haec sunt' novellam Valent. 2, 3 integram attulit. In sequenti autem eiusdem libri capite 23 de siliquarum exactionibus disserens Cuiacius praemissis his: 'Est et tertium onus siliquaticici Inveni id primum definisse Theodosium et Valentiniianum augendo aerario quod fuerat exhaustum et hac de re edicti eorum verba quae reperi haec sunt' novellae Valent. 15 textum solum dedit, quem unde hauserit ubique invenerit non dicit. Novellas has in altera editione Parisina a. 1586 (nobis *Cui. ed. 2*) ex 'Observationibus' suis repetitas ita ceterarum novellarum ordini inseruit, ut novellas Valent. 2, 3 et 15 post XLIX novellas Theodosio attributas numeris L. LI usurpatis collocaret, novellam Valent. 2, 4 inter Marcianas poneret. Quae vero

eodem anno 1586 Aurelianense Allobrogum divulgata est editio, novellas tres sine numeris post Valentinianas typis impressit his additis rubricis: *de advocatis non perpetuandis* (Valent. 2, 4) — *de Afris Vandalis Alanis* (Valent. 2, 3) — *de siliquarum exactionibus* (Valent. 15). Aurelianensis ordinem secutus est Rittershusius (in novellarum editione 1615 divulgata), Cuiacianae alterius vero Ritter (in editionibus a. 1743 et 1750 proditis). In editionibus autem Lugdunensi anni 1593 et Gothofredi bis reperiuntur novellae Valent. 2, 3 et 15, et in fine Theodosianarum, ubi in Cuiaciana extant, et post Valentinianas, ubi ab Aurelianensi dantur; novella Valent. 2, 4 eundem locum atque in Aurelianensi obtinet. Haenelius primus (*nov. const.* p. 131 sqq.) novellas Valent. 2, 3 et 2, 4 eiusdem tituli 'de postulando' constitutiones esse itaque ut nunc numerantur ordinandas recte perspexit. Novellae vero Valent. 15, ut Cui. ed. 2, inter Theodosianas locum adsignavit, quamquam ipse (*l. l.* p. 117/118) legem hanc propter rem, de qua ageret, potius ad Occidentem quam ad Orientem spectare affirmavit. Praeterea ad constitutiones eas recensendas, ut omnibus qui antehac novellas ediderunt, praesto ei non erat nisi textus in 'Observationibus' Cuiacianis exhibitus.

Sed paucis annis post feliciter evenit, ut utriusque Cuiacianae schedae apographa a Petro Pithoeo filio eiusque amanuensi confecta marginalibusque adnotationibus instructa in *Parisiense bibliothecae codice Dupuy n. 702 fol. 117/118* reperirentur. Quae suo iussu descripta Haenelius in libello gratulatorio Savignio dedicato proposuit, cuius titulus est: *Friderico Carolo de Savigny I. C. faustum diem prid. kal. nov. quo ante X lustra summos in iure honores adeptus est pie gratulatur Gustavus Haenel, Lipsiae 1850*. Unde et primam schedam novellas exhibuisse Valent. 2, 3 et 2, 4 secundum ordinem collocatas ab Haenelio in editione constitutum neque minus novellam, quae in altera scheda continebatur, Valentiniano tribuendam esse apparuit. Sed cum inter eos, qui apographa Pithoeana descriperant, dissensus esset de marginalium adnotationum lectionibus, quas magni momenti esse videbimus ad genuina fragmentorum verba cognoscenda ordinemque novellis his inter ceteras adsignandum, Paulum Fridericum Girardum, cui apographorum illorum notitiam debemus, precibus adii, ut folia duo codicis Dupuy in usum meum denuo conferret. Qui summa, qua erga me esse solet, benevolentia precibus obsecutus est; has igitur habemus adnotationes:

In folii 117 margine superiore P. Pithoei manu scripta habentur: *In vet. scheda Cui(acii) post novellam Valentin. de fructibus inter maritum et uxorem expensis* (= nov. Valent. 14) *et cum interpretatione ut edita est in C(odice) Th(eodosiano) pag. 560* (= Cui. ed. 1 a. 1566 p. 550) *seq(ui)t(ur)*. Sequuntur in folio ipso altera manu descriptae, quam Cuiacii non esse Girardus testatur, novellae Valent. 15 rubrica et constitutio ipsa (nobis *Pith. [Dupuy]*); variae lectiones in margine a Pithoeo adduntur (nobis *Pith. [Dupuy] in margine*). Quae cum nota *v. c.*, id est *v(etus) c(odex)*, hic illic significantur, genuina schedae verba exhibent: exemplo sunt loci 15, 3. 9 (bis). 49, ubi marginalis adnotatio sola, 15, 40, ubi una cum *Cui. (obs.)* veram lectionem praebet, 15, 36 et 48, ubi quamquam corrupta verae lectioni propior est quam *Cui. (obs.)* et *Pith. (Dupuy)*, qui corruptelas coniectura sanare student; semel tantum (15, 40 *ex curialis*) *v. c.* his cedit. *Pith. (Dupuy)* neque a scheda ipsa pendet neque ab 'Observationum' editione (quacum saepenumero concordat, e. c. 15, 3. 9 [bis]. 36. 40 [altero loco]. 48), ut loci 15 inscr. — 15, 14 — 15, 23 — 15, 43/44 docent, sed ab altero exemplo Cuiaciano similem in modum correcto. — Ex Pithoei verbis constitutionis ipsius textui praemissis in libro, cuius fragmentum scheda repraesentabat, novellam nostram excepisse apparet Valentiniani 'de fructibus' legem, scilicet novellam Valent. 14, spretam a Cuiacio neque minus a Pithoeo utpote editam. Optimo igitur iure suum inter Valentinianas locum novellae 'de siliquarum exactionibus' in hac editione attribuimus.

Folio 118 codicis *Dupuy 702* haec inscripta sunt a P. Pithoeo filio: *Ex vet. scheda lacera quae adglutinata erat involucri libri cuiusdam theologici a D. Cuiacio recepta. Valentiniani Novella de Indulgentiis reliquorum* [adscriptum sine inscripti(ione) tit(uli)]. *Novella de postulando*. Sequuntur ex scheda ipsa Pithoei manu descriptae novellae Valent. 2, 3 et 2, 4, 1—20, paucis tantum correctionibus ab eodem additis, scilicet in textu (*Pith. [Dupuy]*^b) 2, 4, 8 (bis) et 9, in margine (*Pith. [Dupuy] in margine*) 2, 4, 4, quae cum Cuiaciana editione in margine laudata (*obs. 15* [sic] 22 sq.) concordant. — Ante novellas Valent. 2, 3 et 2, 4

Cuiacius tituli Valentiniani 'de indulgentiis reliquorum' partem extremam (scil. nov. Valent. 1, 3) repperit (unde dicitur *sine inscript(ione) tit(uli)*), praeterea tituli Valent. 2 'de postulando' rubricam cum lege secunda ex codice *A* Pithoeanaque editione sibi nota, quas et hic et Pithoeus spreverunt. Tituli Valent. 2 legem primam (quam requirit series dierum) deficientem in *F* ceterisque libris nostris, si repperissent in laciniis, sine dubio descripaissent.

Itaque schedae Cuiacianae, quae nov. Valent. 2, 3 et 2, 4 princ. atque nov. Valent. 15 servant, duos libri *F* eiusque archetypi hiatus ex parte explent eundemque novellarum ordinem praebent, quem in capite primo (p. XIVsq.) corporis Maiorani fuisse vidimus. Quae cum ita sint, primae syllogae codicis reliquias ab iis repraesentari certum est.
